

tésű, fejfel Ny-nak néző, 175 cm hosszú feldúlt sír. A feldúlás a 3. sír rátemetkezése következtében állott elő. Melléklete nem volt. Koporsóba volt temetve; hossza a baloldalán 175 cm, a jobboldalán 130 cm hosszúságban maradt meg; szélessége a fejnél 40, a hiányzó combcsontok helyén 45 cm.

5. sír. 70 cm mélységben ÉK—DNy irányítású, fejfel DNy-nak néző, 148 cm hosszú csontváz. A kezek a mellre kulesolva feküdtek; melléklete nem volt. A csontváz a 4. sír alatt feküdt.

6. sír. 65 cm mélyen feldúlt csontváz; csak a combcsontok és az alsó lábszárak voltak eredeti helyzetben. Irányítása a többi sírokkal azonos; melléklete nem volt.

7. sír. 35 cm mélyen K—Ny-i fektetésű, fejfel Ny-nak tájolt 154 cm hosszú melléklet nélküli női csontváz. Kezei a mellre voltak kulesolva.

Az 1926-ban talált XII—XIII. századra mutató, közelebről meg nem határozható, éremmellékletes sírok egymásra temetése és a most feltárt négyeszi rátemetkezés mutatja, hogy a te-

metőt hosszabb ideig használták. Kár, hogy mellékletek hiányában a rátemetkezési időszakokat pontosabban meghatározni nem tudjuk.

A temlom az alaprajzból következő román stílusban épült az Árpád-házi királyok uralkodása alatt és elpusztulása után — mely minden bizonnyal a tatárjárással hozható összefüggésbe — nem építették át más stílusban.

Az ásatás másik célja a VIII. lelőhelyen⁵ talált települési hely további feltárása volt. A munka eredménye egy vincai, egy aeneolitikus, egy péceli-kultúrába tartozó, két bronzkori, három szegényes középkori anyagot tartalmazó gödör, egy feldúlt zsugorított csontváz és egy népvándorláskori sír volt. Az anyag feldolgozása folyamatban van.

Dr. Korek József.

⁵ *Banner—Párducz*: Újabb adatok Vinča legrégebb kultúrájának kronológiájához. Hekler emlékkönyv. S. a. — *Tóth Gábor*: Újabb ásatás az ószentiváni VIII. lelőhelyen. Dolg. 1942. 143—144. l.

Die Ausgrabungen in Ószentiván im Jahre 1943.

1. Die mittelalterliche Kirche. Die Kirche lag an einem Hügel. Die Achse weist eine Abweichung von der nordöstlichen Richtung nach Süden mit 10° auf, das Sanktuarium schaute beinahe nach Osten und die Stirnwand annähernd nach Westen. Ihr Grundriss ist aus dem kreisbogenförmigen Sanktuarium und aus dem eckigen Kirchenschiff zusammengesetzt (*Abb. 1.*). Die Länge der Kirche ist vom aussen 13.2 m, die Breite 7 m. Die innere Achse des Sanktuariums ist der Länge nach 2.35 m, die Breite 3.40 m. Das Innere des Kirchenschiffes ist 8.84 m lang und

5.20 m breit. Aus dem Fundament blieb nur die aufgetragene gelbe Erdschicht erhalten.

Die Kirche wurde, wie es aus dem Grundriss gefolgert werden kann, in Rundbogenstil am Anfang der Árpádenzeit gebaut; nach der Zerstörung, die wahrscheinlich mit dem Tartarenzug in Zusammenhang gebracht werden kann, wurde in keinem anderen Styl umgebaut.

In dem die Kirche umgebenden Gräberfeld gruben wir sieben Gräber ohne Beigabe auf. Die geöffneten Gräber sind nach der — in Jahre 1926 daselbst

in einem Grab gefundenen Münze — aus der Árpádenzeit.

2. Der Erfolg unserer Arbeit war am VIII. Fundort: Eine Grube mit Vinčaer-, eine mit aeneolithischem, eine mit dem der Péceler Kultur angehören-

den, zwei mit bronzeitlichen, drei mit mittelalterlichem Material, dann ein zerstörtes Hockergrab und ein Grab aus der Völkerwanderungszeit.

Dr. József Korek.

Ásatás a zentai Paphalmon és környékén.

A Régiségtudományi Intézet 1943. szeptember 2—25-ig ásatásokat végzett a Zenta város határában lévő Paphalmon. A Paphalom állomás mellett fekvő plébániai szőlőskert mögött kiemelkedő halmon egy Árpád-kori templom és a hozzátartozó temető került felszínre, míg a Paphalomtól délre eső, szomszédos, alacsonyabb halmon egy kora-Árpád-kori temető részbeni feltárását sikerült elvégezni; a két temető között viszont nagykiterjedésű jazig telep nyomait lehetett megállapítani.

A feltárt templom homlokfala megközelítően nyugatnak, a szentély ennek megfelelően keletnek nézett. A templom teljes belső tengelyének hossza 16,2 m, ebből a szentélyre 7 m esik. A nagyjából félköralakú szentély legnagyobb belső szélessége 4,3 m. A szentély falai derékszögű megtörés után csatlakoznak a főfalakhoz. E csatlakozásnál a templom hajójának szélessége 6,2 m. A falak párhuzamossága folytán ez a szélesség végig megmarad.

Nagy fontossága van annak a ténynek, hogy a főfalak tengelyében 8,5 m hosszú, 2,5 m széles, 1,84 m mély altemplom helyezkedett el. Az Alföldön ebben a tekintetben egyedül áll templomunk. Az oldalfalokhoz jobbról és balról 2—2, a homlokfalhoz szintén 2 támpillér csatlakozott, míg az apsis 2 támpillérének létezésére csak dögölt földréteg mutatott. A szentély északi falához, tehát az evangéliumi oldalhoz kapcsolódott a téglalapalakú sekrestye,

amelynek belső oldalai 3, illetve 3,9 m hosszúak voltak.

A feltárás alkalmával a főfalak 2—3 sor terméskő magasságában mindkét oldalon előkerültek; a homlokfalat és a szentély nagy részét, valamint a sekrestyét csak ledöngölt sárgaföld jelezte.

Az alaprajzi beosztás és a templom mellett fekvő temető leletanyaga alapján arra lehet következtetni, hogy az Árpádkorban — még a tatárjárás előtt — eredetileg román stílusú templom épült a Paphalmon, amely később, feltehetőleg az Anjoukorban, a régi alaprajz megtartásával gót stílusban épült újjá. A gótika ízlésének megfelelően építették hozzá a támpilléreket. A gót stílus nyomait mutatják az ásatások alkalmával előkerült faragott bordatéglák is.

A templomot nagykiterjedésű temető vette körül, amelyből 175 sírt teljesen feltárva. A halottakat egyes sírokban, hanyattfekvő helyzetben temették el. A kezeket az esetek nagy többségében összekulcsolták. Koporsós és téglasírok is kerültek elő. A csontvázak irányítása nyugat-keleti, fejjel nyugatnak, hogy az arc kelet felé nézhesen. A szegényes mellékletek között hajkarikákat, gyűrűket, érmekeket, ruházati tartozékokat és ékszereket találtunk.

A Paphalomtól félreeső, szomszédos halom keleti oldalán egy kora-Árpád-kori temető 18 sírját tártuk fel. A ha-